

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaliste de Tortosa

ANY I.

PUGNA PRO PATRIA.

NUM. 50.

LA CATALUNYA QUE VOLEM.—Lliure, ni dominada, ni dominadora y respectada de les regions germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.—Acullit com a propi al foraster que a treballar hi vinga. Y a manar y a cobrar, a fer lleys y a judicar, cada hu a casa seva, que prou hi té que fer pera enténdreshi. Els empleats de la derra y pòchs, actius y inteligents.—Ennoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolars tornadas a son esser: obradors de la ciencia y planter de filosofhs y juristas. A fora la ensopida rutina.—Intimament unida a la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional, en sas lleys y costums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repobladas las montanyas per grans boscos, trescant pels singles, els corredors enginyers moderns, trayent del terrer y de las minas els fruits y minerals. Las aigües de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginyers del treball.—Conservats com reliquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill lilegitim del antich criat en els avensos actuals. Voltar las vellas poblacions historicas de populosas y amplias ciutats modernas.—Ports oberts als productes de tots lloch; assegurats ab tractes d' una nació seria; veure al potentat ab afany de ser estimat y útil a la Patria y al obrer intervindre en e govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volem deixar a nostres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Pero b' enriho tenim lo precís: Força, riquesa y inteligencia. Reprimim el vici del egoisme y exaltèm la virtut que a cap ens manca: L' amor a la Patria.—LLUIS DOMENECH Y MUNTANER.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mes. 0'50
Fora semestre. 3'00

DIRECCIÓ Y REDACCIÓ

Carrer del Parque, N.º 8.

Tortosa 20 Desembre de 1903.

La Redacció no fa seus los conceptes ni continguts dels articles firmats o copiats.

SANTORAL

Diumenge 20, IV de Advent. S. Domingo de Silos ab.—(I. B.)
—Dilluns 21, (Abans 7). S. Tomás ap. y s. Severia b. y cf.—
Dimars 22, Sts. Zenón, Demetri y Fluvia soldats mrs.—Dimecres 23, Sta. Victoria vg. mr. y san Sérvulo paralítich.—Dijous 24, S. Delfi b.—Vigilia.—Dejuni ab abstinencia de carn.—Visita general de presons.—Se tancan los tribunals.—(I. B.)—Divendres 25, La Nativitat de N. S. J. C.—B. P. en Sant Joan de Deu. Sant Agustí y Minims.—(I. P.)—Dissabte (Abans 8) S. Esteve.—B. P. en lo Carme.—(I. B.)

Avis d' Administració

Preguem a tots els subscriptors qu' estiguin en descobert ab aquesta Administració, s serveixin posarse al corrent avans de fi d' any al objecte de normalisar la marxa del periódich.

Poden remetre l' import de la suscripció en sagells de correu.

La massa republicana

Parlem ab quansevol dels capítostos republicans, dels qui s' estilan, y tot seguit se n' orgullirà d' aquesta massa que ls segueix ab entusiasme, ab decisió y ab una constancia envejable. Ella, aquesta gran massa, es la palanca pera enderrocar la monarquia y la basa pera fomentar la república. Ella es el tot, es la qu' ha de fer, a no tardar gaire, l' miracle sens eczemple en l' historia de qu' ab una nit y un dia implantará la república, com aquell qui muda ls mobles de casa. Per aqueix camí somnian passar els homes de casa, partidaris, conscients é insconscients de la república. Aqueix camí, ja vam dir en l' altre article "Per mal camí" qu' era dolent, que duria la república pel camí de la mort prematura, ans de néixer.

Dins d' aquesta gran massa, que hi domina? La verdadera idea de república ó be l' erró-

nea idea de revolució, protesta y anarquia? Si fos lo primer, que ja vam demostrarho que no ho era y ls fets cada dia ho demostran, la república seria un fet; aquella gran massa, compenetrada d' un ideal noble a tot serho, tart o d' hora s' imposaria, y mes al lluitar davant per davant de les febles y descompostes forces del réjim actual. Si fos lo segon, republicans convençuts de Catalunya, es possible dur la república y ferla estable, progressiva y equitativa comptant ab una massa completament heterogénea en l' ordre d' idees, totes disolvents y negatives.

Devant d' aquestes senzilles y breus consideracions, els bons republicans, de qui encara servan el racioni y tenen prou forsa de voluntat pera formar criteri ab les prescripcions de la rahó, no poden pas cooperar més a empenyer aquesta massa que s' precipita a l' abism fatal del anorreament, a tall de dança macabrica. L' argumentació es clara.

La república, com vam dir en l' altre article, es la forma de govern que vol en el ciutadà, per lo mateix qu' aquesta forma l' ennobleix més, una cultura molt superior; unes virtuts cíviques que sian la garantia més segura de que cada individu dins de la societat política sabrá cumplir ab sos drets y debers; de que ja será, en termes de dret civil, major d' edat pera saverse governar a si mateix, aixó es tení seny cap pera elegir els qui creu son la representació més expressiva dels interessos colectius y particulars del país, tot aixó reclama en el ciutadà, en el individu, la forma republicana; y res d' aixó, però res té la massa que crida y vol la república. En corroboració de lo dit surt l' historia de tots els pobles y llogarets de Catalunya, ahont la part republicana representa lo pitjor d' ells, en tots conceptes, morals y polítics.

Aquesta massa, doncs, es la que s' basan les esperances d' d' una futura república? Sembla que no hauria d' esser aixís pera ls qui tenen un concepte verdader de la forma republicana, però per desgracia es tal com s'ona. Ells, els republicans que volen passar per conscients, se vanaglorian

també d' aquesta gran massa que ls segueix, a ulls clucs, sens pensar, o no volguer pensar, qu' ella dú l' germen de la mort, el que la de fer sempre y sempre irrealisable. Ser partidari de la república y volguer l' implantació d' aquesta duent el lastre d' aquestes grans masses inconscients, es una quimera, una utopia, es com si una afirmació teorica volgués ser práctica, basantla en la negació.

Caldria que ls verdaders republicans se n' desfessen d' aquestes masses y sobre tot d' aquets capítostos qu' ab ses prédiques revolucionaries, intolerants, jacobines y més que res anárquiques, enverinan la societat fentla cada dia menys apte y digne d' un govern republicà, democratic de veres y debó progressiu. Es que un republicà conseqüent deu mirar ab més despreci als qui atian a la massa popular, ab el nom de república, a la boja revolució, que no pas al més estúpit monarca, car aquell es més enemic del seu ideal que aquest. Que ho compreguin els vers republicans; pera l' implantació de aquesta forma de govern cal molta cultura popular y en aquest terrer deuen treballar si volen fer quelcom de profitós pera la seua causa. ¿Ho fan?

El fets ho diuen, y al dirho pregonan l' impossibilitat del réjim republicà aquí Espanya, perque diuen ben alt que no hi ha republicans de conviccions verdaderes. Si ls capítostos qu' avuy governan aquestes masses ho fossin, prou la farian aquella tasca, prou se desvetllarian pera la dignificació d' aquelles fentles conscients del noble ideal que persegueixen y dels molts drets y debers que devan de la societat dú l' individu; aixó no ho fan; saben prou be que de ferho acabarian de llevarlos hi la pell com ara. Vetoloqui.

Mes en mitj d' aquesta gran massa republicana, no ho volem negar es cert que n' hi ha alguns, pocs, de bona fé, convensuts de la noblesa y bondat del seu ideal. A aquets sols van doncs, les ratlles escrites. Cal que s' convencin que l' pitjor enemic del adveniment de la república es aquesta massa republicana tant boja, tan inconcient, fora de sentit comú y

abernagada que no hi ha pas dubte, al crit dels seus, duria a la presidencia de la república y a les demés corporacions de de la terra a la gent més indigne més inculta, y més negada. Quina regeneració se ns esperaria! L' actual desgavell que ns aplana y l' actual oligarquia que ns menja de viu en viu, restaria una sombra devant de la desorganización, l' arbitrariedad despótica y la hecalombe republicana.

Fora l' *Finis Hispantia*.

Jordi Jordá.

Prejuins irreflexius

Hi ha molta gent de quina bona fé no s' pot duptar, que resolen la qüestió de la decadencia d' Espanya, atribuintla exclusivament al lliberalisme, y crehuen y sostenen que extirpant lo lliberalisme se curarien tots los mals d' Espanya, y aixís se convertiria esta en una nació próspera y poderosa.

No tinch cap interes en defensar al lliberalisme; molt al contrari: a les altures que hem alcançat, lo sentir fer alardes de lliberalisme me produeix quelcom al estómech quina impressió ja se la pot figurar el lector sense que jo la diga. Pero hi ha que declarar que l' opinió al principi referida es errònia.

Si la decadencia d' Espanya no s' hagues iniciat fins a la aparició del lliberalisme en les esferes de la governació del Estat espanyol; si eixa decadencia no hagues comensat ja cents d' anys abans de dita aparició; si quant menys, la decadencia que va sufrir Espanya abans de la aparició del lliberalisme, no hagues sigut constata y progressiva y s' hagues manifestat solzament ab alternatives de grandesa y prosperitat, hi hauria quiscuna rahó pera atribuir al lliberalisme l' estat de decadencia en que avuy se troba Espanya; pera eixes suposicions disten molt de la veritat, y massa llech te que ser que no sápigam que la decadencia d' Espanya, aduch prescindint de buscar les causes remotes que la varren determinar, en quin cas tal vegada s' trobarien ja pa-

tents durant lo major esplendor de la monarquia espanyola, comensa al exterior en lo segle XVII y segueix sense interrupció en tots los successius, fins al XX. en que ns trobem, fentne sols un apenes que domina l' lliberalisme. Prou ne te de culpes eixe error polítich religiós, pera atribuirhi atres de les que no n' es responsable.

Aixó es injust; pero menos mal que fora solzament injust. De qu' s' carregue culpa mes ó menos sobre un sistema que tantes y tan graves ne té, no vindria pas gran mal a la societat. Pero no es lo pitjor l' injusticia que s' fa al lliberalisme, atribuintli exclusivament la decadencia de la nació espanyola. Lo pitjor está en que aixó es contraproductiu, y contraproductiu per partida doble: desde l' punt de vista patriótic y desde l' punt de vista religiós. Desde l' primer punt de vista perqué, al carregarse una culpa demunt d' una entitat que no la té, se desvia l' atenció pera poder estudiar ab fredor y serenitat ahont está veritablement la culpa, impedintse corregir los mals a n' ella consegüents; y desde l' segon punt de vista es contraproductiu la falsa imputació de que parlem, perque desde l' moment que s' proclama que la sort d' Espanya dependeix de son estat religiós, si s' demostra, com es veritat, que mentres la religió ha viscut próspera a Espanya, al menos exteriorment, la nació ha anat en decadencia, naturalment que eixa demostració ha de retluir en perjudi de la religió, y mes si s' considera que l' lliberalisme no ha impedit a atras nacions que hagin prosperat ab ell, fins al punt de jugar ab Espanya y humiliarla vergonyosament, lo mateix ara que está dominada pel lliberalisme, que abans que no s' coneixia eixa secta entre nosaltres.

La veritable religió es una cosa essencialment bona, y en res disminueix sa essencial bondat que ls que la professen, siguin individus ó colectivitats, se vegin privats de bens temporals y materials, perqué la religió mira d' un modo principal, per no dir exclusiu, al be espiritual y al fi etern. Es doctrina católica que Deu, en sa

infinita y perfecta justicia, paga de vegades virtuts, quin valor no alcanza al mereixement de premis eterns, ab bens temporals y materials; de modo que 'l' disfrutar d' eixos bens no es prerogativa exclusiva de qui professa la veritable religió; abans al contrari: se veuen molts individus fidels a Deu privats de bens materials.

Es cert que hi ha aquella sentència del Evangeli que diu: "busqueu primer lo regne de Deu y l' demés se us darà per afetjito"; però com que aquet afetjito no es necessari al individu perà alcanzar lo fi etern y perà l' seu be' espiritual, no hi ha que extranyar que no sempre disfrute lo veritable fidel dels bens materials que suposen aquet afetjito, perquè en rigor no 'ls necessita.

La promesa que s'enclou en la esmentada sentència evangèlica, pareix, doncs, que s' dirigeix, mes especialment que als individus, a les col·lectivitats, que no tenen ànima de vida ultra-terrenal, y a qui per tant los premis o'ls càstichs, que s' mereixquen per sas virtuts o' vicijs, s' han de fer ostensibles durant la vida mortal. Sent aixís, hi ha que pensar si la societat o nació espanyola, com a col·lectivitat, s' ha fet mereixedora al càstich de la decadència, que es son signe habitual desde fa ja cents d' anys, y com que la rebelió oberta contra Deu d' eixa societat no data mes que de fetxa molt recent, y aduch d' eixa falta no n' es responsable una bona part de dita societat, ben be podria ser que 'l vici per que s' ha fet mereixedora del càstich de sa decadència, fora 'l empenyo de molts espanyols en ser mes papistes que 'l Papa, de quin empenyo se 'ls pot inculpar sense injusticia lo mateix ara que en los temps passats. Sabut es que, si s' peca per defecte, també s' peca per excés, y si es licit de quiscum modo establir relacions o analogies entre les coses divines y les humanes, tinguem present que, moltes vegades, ens es mes antipática la oficiositat ab capa d' amich, que la oposició franca contra nosaltres, y no es raro que sentissem mes apreci per la persona que s' oposa als nostres intents d' una manera franca y lleal que per la que ens manifesta un afecte interessat o neci. Haurá passat quelcom paregut a n' aixó entre Deu y Espanya?

Per segona vegada protesto que, en tot lo que he dit, no ha sigut lo meu ànim defensar al liberalisme, que abomino y condemno ab los mateixos termes en que l' abomina y condemna l' Iglesia catòlica; sino que m' he proposat senzillament cridar la atenció, pera que, si s' volen averiguar les causes de la decadència d' Espanya, com a preliminar pera posarhi remey, siguem mes reflexius y no gastem tanta pólvora en salva ni desviem los tirs del veritable blanch. Estimem la religió com la cosa mes bona de totes, com la única cosa essencialment bona; pero no involucrem qüestions que son distintes per sa naturalesa. No confonguem les especies, perquè aixó pot portar funes-

tos resultats pera n' alló que mes ens interessa.

Agustí Martí.

Freginals 9 Desembre 1903.

Projectes feconds

La realització de las Escuelas Catalanas, ab pedagogia propia, llibres de text propis y edificis y mestres propis, és un projecte que té importancia en sí y que porta lligats al mateix temps problemas importantíssims que han de ser ben feconds pera las nostras reivindicacions nacionals.

Deixant a banda la importancia del mateix projecte—social, política, pedagógica, económica, com hem provat altres dies—será bó que tots el bons catalans se fixin en alguns problemas que, sense ser el de las Escuelas Catalanas, els deixa aquet completament resolt, com el dels llibres de text, el de las Escuelas rurals y el d' Escuelas ambulants d' ampliació técnica y social.

Els llibres de text, en que ja s' està treballant, seran un aconexament pedagógich y també polítich. Escrits per comissions competentíssimas, possats segons la darrera paraula de la Pedagogia (paper, impresió, tipos, materia metode, etc.), seran els primers que apareixeran, no ja en Espanya, sino en tota la Europa llatina, conformes en tot als metodes racionals. Els noys catalans tindran ja llibres pera aprendre en sa llengua estimada y acomodats a son caracter; els governs y els inconsults y els progressus s' hauran d' avergonyar de que siguem els regionalistas el més avensats d' Espanya; y Catalunya s' enorgullirà ab rahó de portar la devantera a tot el món llatí y de fer bon costat a las més avensadas Escuelas alemanyas.

El problema de las Escuelas rurals—el que fa més por als que no hi saben veure—queda també resolt. Será possible—deyan—establir Escuelas a las principals ciutats catalanas; però, ¿hi haurá medis pera establir las al camp, molt més numerosas que a ciutat? Nó; y vetaquí com no resolen las Escuelas la conquesta de Catalunya, sino d' una part mínima.

Si a Barcelona s' logra establir l' ideatsistema d' Escuelas verament catalanas cada Escola—segons el projecte—escullirà, cada any, 4, 6, 10, 20 noys (els que se necessitin) que despuntin sobre tots y que, per ser fills de pobres obrers no poden tirar per cap carrera. Y a n' aquets noys el pagarà 'l Patronat la carrera del magisteri, y els donarà al mateix temps una il·lustració tan ampla y intensa, que—tenit en compte además que ja seran noys triats—se comprén sense cap dupte que faran un paper brillantíssim en las oposicions públicas y sen endurán no pocas Escuelas oficials, escampantse per Catalunya un exercit d' apóstols ab fruits seguríssims.

Prescindint de la trascendencia pedagógica y social d' aquet projecte, deixo a la comprensió del lector la seva trascendencia política; el Govern ens pagaria la propaganda.

Finalment, ab elements materials y intellectuals d' aquestas Escuelas, s' organiscarian comissions ambulants permanents que recorreguessin las comarcas catalanas, passant 8 dies, per

exemplo, a cada poble, donanthi una dotzena de conferencias prácticas sobre agricultura moderna, procediments industrials, qüestions socials y políticas, etc. Aquesta tasca fora fecondíssima en fruits polítichs y de progrés material.

N' hi há prou ab que tots els bons catalans repensin bé aquets tres extrems, sobre tot el segon, pera no enumerarne cent més, pera que 's convencin de la magnitud del problema representat per aquestas duas paraulas: *Escuelas Catalanas*. Figurémnoslo gran, ben gran, fecondíssim; encara és més gran y més fecond de lo que podem pensar.

Posémhi 'l coll tots, pera realisar el gran projecte.

J. Bardina.

Nota agricola

CONSELLS ALS PAGESOS

Desembre

Conreu dels camps.—Se llauran, les terres que no estigan sembrades, al obgete de que les glassades les agermanen durant l' hivern, pera sembrar en elles en lo mes de Abril los esplets continguts en lo mateix com son canem y demés fruits que son primavera; puig que es de molta utilitat tenir la expresada terra ben preparada pera 'l bon éxit de tot quant en ella s' ha de sembrar.

Arbres.—Se plantan admetlers, abercoquers, avellaners, cirerers, pereres, massaners, codonyers, presseguers, nogueres, ailantos, acacies, lladoners, freixes, albes, pollaneres, oms y demés arbres y arbustes als quals hagin ja caygut les fulles.

Se plantan de totes classes, advertintse que, d' efectuar-se en aquest mes, hi ha més probabilitats de viure y brotar millor en la primavera, y de no haverse de regar tant en l' estiu; perquè ab les plujes del hivern les arrels trevallen y s' aferran al adobs que al plantarlos s' han d' haver posat. Segueix la recolecció de les olives iniciada en lo mes anterior.

Hortes.—Se sembran bleds, borratxes, seba blanca, seba vermella de cabessar, col de Pasqua paperina, id. genovesa, id. capdell de soldat, enciam escaroler, id. romá llarch negre ó gavaig, id. romá llarch blanch, escarola de cabell d' angel per cullir tendre avans d' espigarse, espinachs, faves de Sevilla, id. de Mahó, julivert, naps rodons blanchs ó plans, pèsols nanos comuns, id. nanos imperials, id. nanos d' Australia, id. caputxins, tirabechs ó de sopa, porros, raves llarchs, ravanets rodons, id. mitjans, serfull.

Se plantan alls y escalunyes. Y en climes temperats comensan a sembrarse a darrers de mes, en hivernaders ó tendes, albergínies, pebrots y tomàtechs primerenchs per trasplantar al ayre lliure passats los frets.

Jardineria.—Se sembran cascalls, prado de flor rosa, pèsols d' olor, blauet y altres varietats de centaúrees, clavells xinescos, roselles, crisantems anyals, espueles, lavate-

ri, pensaments, nemófila, silene, carraspiques ó mirambells de flor, lobelia, flochs ó floquets, malva florida, reseda ó morduxí, sempreviva ó flor de paper, clarquia, agrostis ó nebulosa y altres gramínees d' adorno, llinet, immortal.

Se plantan en cabessa, tubérculs ó arrels: gladiols, belladona, flor de lis, ceylans y altres varietats d' amaryllis, iris, lliris de Sant Antoni.

A comensament de mes y mentres les cabesses se conservan en bon estat, acaban de plantarse les francesilles, anémones, tulipes, tulipans, jonquillos y narcisos ó nadalas.

Alguns jardiners en llocs abrigats comensan a multiplicar per estaca 'ls rosers, Maria-Lluisa, xeringuilla, lilás y per esqueixos clavellines y altres plantes, que generalment donan millor resultat si s' fa en Janer y Febrer.

D' assí y d' allá

D. Nicolás Salmerón, este home que fa por a las criatures... monárquiques, ha parlat en un meeting ahont s' hi ha arreplegat tot lo bó y millor dels republics, y ha dit coses que coses Mare de Deu! jun home s' espanta de dirles! res, que segons se veu tindrem aviát republica.

Farsants! Lo que tindrem aviát si 'l Salmerón no pot deturar la colla de badocs que 'l segueixan, será un compás d' espera ab vistes a la republica; però no més ab vistes ¿eh? perquè la republica per gracia del Salmerón y comparsa, es d' aquelles coses que poden mirar-se però no tocar-se; punxa 'ls dits; aixó es: quan lo bot republicá estará plé, al passarlo per la *casilla de consumos*, per les portes del Poder surtirán los burots y a cops de burxa, vull dir a cop de sabre, me 'l deixaran sec y pansit y mes foradat que un porgador; lo qual vol dir que 'ls republicans desapareixerán, quan sia l' hora, per art d' encantament; més clar, per art y part de D. Nicolás y companyia.

Y sino, viure per veure.

Tenim al Poder l' Antón Maura, home molt aixeric, segons diuen bones o males llengues. Mos alegrariam que fossen bones y així los fets d' este polítich ho demostressin, que molt será! perquè polítich y home de bé diuen, senyors, que no pot sé, encara qu' a Madrid son capassos de tot, doncs basta dir que saben fer les coses al revés y Deu mos en guard si volen!

Aixó de polítich té moltes cares; lo menos dugues, com la del deu Janús. Es alló, segons del cantó que s' mira. D' un costat, desde Madrid, resulta un ofici y, per tant, un niu de concupiscencies; de l' altre, desde casa, un deber sagrat, que fa que l' home polítich se degul al poble en tot y per tot, havent d' anar al sacrifici si pel bé d' aquet convé. Qué 'ls hi sembla, 'ls polítichs d' avuy, los que sucanden del presupost y 'ls que també voldrian sucari, de quina cara se 'ls han de mirar?

Ab la cara que 'ls hem de mirar es ab la de polítich... d' ofici; milló dir, de conveniencia y veritat?

Y ara, llegidors volguts, m' han de permetre 'ls hi digui dos mots, com pera saludarlos y ferlos saber que, desde avuy, servidor de vostres, surtiré en les planes de LA

VEU DE LA COMARCA, setmanal ó quinzenalment, segons ho permetin mes ocupacions, ha dit coses de política de casa y de fora, que per aixó poso per títol, d' assí y d' allá. Dispensim los hagi saludat encabat de tot. Fa una plla d' anys que soc víctima dels governs de Madrid y ja porto més ó menos empeltada la manía d' aquets, de ferho tot al revés.

Com que, fins la setmana vinent y ja veurán com m' adobo en l' art d' escriure ab punxas per alló que diuen *fabricando fit favor*.

Riberonch.

Retalls

Els lladres de Madrid, y m' refereixo als que, si 'ls agafen els, processan y condemnan, han deixat enrera la fantasia de Dickens.

Un dels cementiris de la villa y cort ha sigut obgete de tota mena de profanacions: las tombas han sigut obertas, robadas las joyas, arrencats el trajos; han desaparecut estatuas, bronzos y canalobres dels panteons, y fins se n' han endut cadavres.

Allá s' burlan dels vius y roban els morts.

¿A quin temps hem arribat!

Tenia rahó 'l poeta:

«Ya ni en la paz de los sepulcros creos»

Els nostres marins de guerra han fet una heroicitat.

Han entrat en el Tajo sense práctic.

El telégrafo s' ha afanyat a esbombarho, interrompent la relació de la rebuda afectuosa que s' ha fet a Lisboa a n' el Rey de Espanya.

Els inglesos corren totes nostras illas, ports y bahias ab barcos de 15.000 toneladas y no n' han demenester may.

Que 'ls n' apuntin una als que han sabut fer deu minuts de camí dintre d' un riu ben cuidat y arreglat, anant tots sols.

Hi há alabansas y bombos que 'ls interessats han d' agrair ben poch.

Lo primer que ha fet lo nou partit democrátich de *doubt*, ha sigut repartir los cacicats de provincias.

Tarragona ha sigut adjudicada als Srs. Puigerver, Dávila y Montero Villegas.

Los caciquets d' aquí ja saben donchs a qui poden dirigir-se, pera que 'ls hi siguin ratificats los poders caciquerils; y convé que no s' adormin perquè segons havem sentit dir fins uns dels grupets conservadors se sent demócrata y vol oferir los seus serveys al nou partit, si aquest li assegura 'l mangoneix de la provincia.

Si 'ns prometen que no ho farán correr los hi dirém que 'l quefe será en Vicens López Puigerver, apoyat ab los elements de Cañellas y que 'ls de Mariano seguirán a Moret. Aquestos són los vents que corren avuy per avuy, però com tots los vents, poden cambiar y resultar que *de lo dicho no hay nada*.

LA CAZA DEL PUEBLO

Despres de la gran festa per la colocació de la primera pedra de la *caza del pueblo* presidida per l' Emperadó del Paralelo va quedar senyalat el solar ab un lleterro que deya «Terrenos para la casa del pueblo» després va desapareixer aquet y n'hi van pasar un altre que deya «Terrenos para vender» y a mes havem llexit que no troban a un senyó foraster que desempenya-

ba un carrec de confiança en la «Casa del pueblo» y que fou reco menat per lo mateix Emperador. Els comentaris vostres mateixos...

Nostre ben volgut amic lo conegut metje oculiste D. Antoni Oliveres, ha sigut nomenat membre de la *Société d'ophtalmologie de Paris* en justa recompensa á un notable treball presentat davant dita societat y que crida l'atenció de la premsa professional per la seva originalitat y fina observació. Tenim entès que 'l referit treball quin títol es. *Sur un cas de dé chirme de la choroidé* se publicarà en forma de folletó a instancies d'alguns compresors.

Nostra mes coral enhorabona al senyor Oliveres, y desitjem sigui aquest, lo primer triomf d'una llarga fila qu' en pugem donar compte.

Com l'anell al dit

Sempre hi ha un pitjor. Quan nosaltres ens creyem que en Lerroux era l'última paraula en l'ordre de la ignorancia preten ciosa y atrevida, ara ens ha sortit una «eminencia» d'exportació sud-americano, que l'ha deixat «tamañito».

Com és de suposar, tractantse d'un prestigi com el del senyor Grandmontagne, els publicitaris l'han marcat tot seguit ab el «mar chano» de la casa.

Es lo que 'ls hi mancava pera completar la «galería de correlogra ficos ilustres»: un economista.

Sobre tot arà que 'ls hi convé tant ferne de economias.

Com que, segons corra la bro ma, el depositari de la «Casa del Pueblo» els ha fugit ab els diners.

Que és igual que dir que haurán de vendre la «Casa» y anar a lloguer.

NOTICIES

La viuda del gran Wagner ha autoriat la traducció del inmortal

Lohengrin al catalá, y ab nostra parla se estrenará aquesta mateixa temporada en lo Gran Teatre del Liceu de Barcelona.

Dit fet es tant mes notable, en quant los hereus del gran mestre no han toierat la traducció ni re presentació de aquesta ni cap altre obra wagneriana, en cap idioma del mon á escepció de la usual italiana Estem, donchs, d'enhora bona.

Ens fa molt pler de felicitar á n'el nostre amic, distinguit y llau reat poeta n' Angel Guimerá, per estrenarse dintre poch la traducció de «Terra baixa», posada en mús ica per un compositor francés, á un dels primers teatres de Paris. Altre tant hem de dir de «Mar y Cel» que ja s' está traduint per igual motiu.

Lo notable Orfeo Catalá está es tudian lo projecta pera reunir á tots los Orfeons de Catalunya per las festas que se celebraran a Bar celona en lo mes de Juny del pró xim any, y donar un concert.

La idea es bonica y celebrariam que arribés á realisarse.

La Veu del Ampurdá diu que per las firas de Perpinyá, igual que ho fa los días de festá, onejá al bal có principal de la societat «Foot ball», la bandera catalana.

Després de visitats els principals Sanatoris d'Europa per una comi ssió de senyors metjes y l'arquitecte municipal de la Societat Sanató ri del Tibidabo, s' han començat ab activitat les obres, construintse un edifici de 200 metres de super ficl destinat a mecaniques, en el que se instalaran les maquinas de rentar, planxar, calefacció, electri citat, etc. Interinament se destina rá aquést edifici a ofines técniques; a més se construeix un forn

de rejolaria pera fabricarla en el metex terrenó.

Nostre estimat y respectable amic el diputat catalanista per Barcelona D. Lluís Domènech y Montaner, considerantse injuriat pel contingut del article que ab el títol de «El Hospital de San Pablo» va publicar en sa edició del matí, el día 18 de novembre *La Publi cidad*, ha demandat a judici de conciliació al director de dit periò dích a fi de formular oportunamente la querrela d' injurias conse güent, contra el qui resulti autor del article de referencia ó subsidi ariament el director de *La Publi cidad*.

Sabém per conducte fidedigne y 'ns complau poguerho fer públich, que s' ha arribat á una lloable aven enca entre D. Cassimir Girona y la Junta Provincial de Monumenta respecte a les qüestions qu' origina ren l' enderrocament ordenant per part del procurador d' aquell, d' obres fetes per compte del Estat pera reparació del monestir de Pob let y que foren causa de que aquet Jutjat d' Instrucció incoés sumari. Sembla que l' senyor Gi rona, ab un desinterés que l' hon ra molt, ha cedit la possessió dels terrenos en que succehí lo aludit y d' altres de sa propietat propers al celebrat monument, lo que per metrá millorar la visualitat d' alguns indrets y cossos d' edifici del mateix.

A aixó obceix, sens dupte, que la esmentada Junta en sa sessió acordés respondre al Jutjat que la qüestió está ja arreglada sense per juici pera l'Estat.

Segons telegrama rebut per la casa Puigdollers de Barcelona, la embaixada comercial espanyola á l' Argentina, de la que forma part el digne diputat per aquell districte En Josep Zulueta, ha emprés ja el viatge de retorn a Barcelona.

De manera que 'l día 22 dels co rrents, arribaran á n' aquesta terra ahont deixaran sos afectes y ocupa cions, pera empendrer un viatge que s' han subvencionat particu larment a fi d' establir llassos de germanor entre l' Argentina y Es panya. Cosa de que no sen' habla cuydat l' Estat perque necessita 'ls millons pera subvencionar á Ma drid perque es la capital d' Espan ya.

La Societat Barcelonina de Con certs que dirigeix el mestre senyor Goberna, está preparant, pera 'l próxim mes de Janer, el quart con cert, en el que 's dará la segona audició del gran quinteto en do, de Beethoven, y el quinteto en sol, de Mozart.

Aquet concert está dedicat al eminent mestre y fill d' aquesta ciutat, nostre benvolgut amic don Felip Pedrell, quina segona part estarà combinada ab algunas de las obras que tan distinguit mestre ha oferit á dita societat.

S' está treballant pera que puga celebrarse el concert en un dels principals teatres d' aquella capi tal.

En el «Bolletí oficial» de la pro vincia corresponent al 15 del que som se inserta un avis respecte la *trasmisió* (traspas) de setanta cen sos tots ells en fincas enclavadas en la comarca y en especial aqui Tor tosa a la Catedral y incorporacions religiosas lo que avisem per lo que pugui convindre als que ancara es recordan de la *Qüestió dels cen sos*.

Diumenje ultim nostre amic l' arquitecte D. Pau Monguío tingut la pena de que se li morís sa filleta Teresa, mes pot servirli de consol el que tindrà un angel al cel que pregará per ell y sa familia. Rebi ab tot nostre condol.

S' ha publicat lo cartell dels Jochs Florals pera el proxlm any en el que hi figuren premis de dos senyors cardenals y de bisbes de Catalunya.

El Govern ha aprobat el plan pera la construcció dels camins vehinals que com tot lo demés de interés comanal no pasará de pro jecte.

Horas d' arribada y surtida de Trens Coches correus, Ordina ris y Recadés d' aquit Tortosa.

	Arriba	Surt	Clase
MATI			
De Valencia correu.	2h3'	2h23'	1.ª 2.ª 3.ª
De Benicarló curt.	6h10'	6h36'	2.ª 3.ª
TARDE			
De Valencia exprés.	5h42'	5h51'	1.ª 2.ª
MATI			
De Barcelona correu.	1h11'	2h4'	1.ª 2.ª 3.ª
De Tarragona curt.	8h10'	8h22'	2.ª 3.ª
TARDE			
De Barcelona exprés.	1h15'	1h22'	1.ª 2.ª
De Tarragona curt.	8h45'	8h47'	2.ª 3.ª

Coches y Ordinaris

	Arriba	Surt
Hostal del Pont		
De la Cenia diari	8h. mat	2h. tarde
Arnes dill. dim. div.	8h. mat	2h. tarde
Aufara diari	8h. mat	2h. tarde
Gandesa correu diari	4h. mat	4h. tarde
Hostal del Sol		
De la Cenia diari	8h. mat	2h. tarde
De Gandesa diari	6h. mat	2h. tarde
Fresneda dillums y dijous	8h. mat	2h. tarde
Vall de robes	8h. mat	2h. tarde
Santa Barbara diari	8h. mat	2h. tarde
Corbera dillums y dijous	4h. mat	6h. tarde
Hostal del Paradó		
De Morella dillums y dijous	8h. mat	6h. mat
Godall diari	8h. mat	2h. tarde
Aldover	8h. mat	2h. tarde
Hostal de la Lluna		
De Cherta diari	8h. mat	2h. tarde
Galera	8h. mat	2h. tarde
Mas de Barberans diari	8h. mat	2h. tarde
Hostal de la Granvia		
Perelló dillums y divendres	6h. ta.	10h. ma.
Hostal d' Abril		
Tivenys diari	10h. ma.	2h. tarde
Prat de Compte dijous	4h. ta.	10h. ma.
Tots los días encarreca pera Barcelona ab los trens expresos—Andreu Canyellas y J. quatre cantons casa Calduc (couré).		

Tortosa, Imp. Foguet P. Hospital

de Luna corrió la vega de Tarazona, talándola y rompiendo las Acequias, y pasó á combatir aquella Ciudad: Mas los de Guesca acudieron á dar favor á la Ciudad de Zaragoza, y á los de la union: y á grande furia juntaron todas sus gentes para salir contra don Lope de Luna, y contra los ricos hombres de su valía, que se abian juntado en Epila: y el Rey mandó á los de Daroca, y Calatayud, y á sus Aldeas, y á los de Riela, que seguian la parte destos ricos hombres, que acudiesen con sus gentes á juntarse en Epila: Fueron tambien embiados Miguel de Gurrea, Pedro Iordan de Vrries, Bayle General del Reyno de Aragon, y Iordan Perez de Vrries, su hijo, Alguazil Real, á tratar con algunas Ciudades, y Villas del Reyno, para que se declarassen en esta empresa por los ricos hombres, que tenían la parte contraria de la union, y fueron requiriendo á los de Guesca, Balbastro, Iaca, Exea, Zuera, Almudébar, Tamarit, y Santisteban de Litera, Tahuste, Sariñena, y otros muchos lugares principales, para que no diessen favor á la Ciudad de Zaragoza, ni á los ricos hombres, que estaban en ella.

Declarosse entonces el Rey, que la causa que proseguia don Lope de Luna, era suya propia, lo que hasta entonces se abia disimulado, para aberlo de publicar. Estos Caballeros trataron tambien secretamente con don Felipe de Castro, para reducirle á esta opinión; y prometió que serviria al Rey, y dejaría de proseguir la demandá, y pretension de la union.

En este medio el Rey se salió de Teruel, y tomó el camino de Daroca, con intento de yrse á juntar con don Lope de Luna, que tenía cercada á Tarazona, y estando en el lugar de Celades, aldea de Teruel, el día de la fiesta de la Madalena: Tuvo allí nueva, que el Infante D. Fernando, y los ricos hombres, que con el estaban en Zaragoza salian con su Ejército, y con el pendon de la union, con apellido de salir al encuentro á la gente que entraba de Castilla, en favor de don Lope de Luna, y hechados del Reyno. Era este Ejército que salía de Zaragoza en la fama, de hasta quince mil hombres, entre la gente de á caballo, y de á pie, y llegaron á ponerse sobre la Villa de Epila un Domingo, á 21. de Julio: y

CAPITULO TREYNTA Y VNO

De como el Infante fué herido, y preso en la guerra de Epila

GOBERNÓ el Infante don Fernando á Tortosa los días que Dios nuestro Señor le dió de vida, hasta que murió en Castellón de la Plana, como en su lugar se dirá. En el discurso de su vida tubo grandes encuentros con el Rey don Pedro su hermano. Dejaremos de dezir muchas cosas que le acontecieron: Solo diré el encuentro, que tubo quando fué herido, y preso por don Lope de Luna en Epila, y para esto es menester tomar un poco atrás la Historia. Bien sabido está las reboluciones, que en este tiempo abia en estos Reynos; y por ser cosa larga de contar, como y porqué, lo deixo, para que se vea en Zurita tomo 2. libro 18. capit. 22.

Abiendo salido el Rey don Pedro, de Valencia para Teruel, se publicó, que el Infante don Fernando queria yr á Xátiva. Mandó á los de aquella Ciudad, que no le acogiesen dentro, y el Infante mudó su camino, y vino por Castilla á Aragón, y entrosse con Iuan Ximenes de Vrrrea en Zaragoza. Estaban en esta Ciudad en aquella razon don

Imprempta

DE

JOSEPH L. FOGUET SALES

PLAZA DEL HOSPITAL, 5,

TORTOSA

En este establiment se confeccionan treballs

tipografichs á preus económichs.

Treballs á varies tintes y sobres papé pergami.

Iuan Ximenes de Vrrea, señor de Biota, don Pedro Cornel, don Pedro Fernandes, señor de Ixar, don Felipe de Castro, don Otho de Fosses, don Iuan Martinez de Luna, don Tomás Perez de Fosses, don Gombal de Tramacet, don Ximen Perez de Pina, y mucho Caballeros, y los Procuradores de las Villas, y lugares del Reyno, que seguian la unión, y tenían muchas compañías de gente de á caballo, y de pie, á punto para salir contra don Lope de Luna, y contra los ricos hombres que estaban con el en Daroca, que eran don Blasco de Alagon, don Pedro de Luua, y don Iuan Ximenes de Vrrea, señor de Alcalaten, y don Tomás Cornel, que tenía ya mucha gente: y desde Daroca, y Epila daban muy grande molestia, no solo á la Ciudad de Zaragoza, y su comarca, pero á la mayor parte del Reyno.

Visto esto por el Rey embió á Zaragoza á Lope de Gurrea en Camarero Mayor, y á Francisco de Prohona, que tenía los sellos Reales, para que con Garcí Fernando de Castro, Iusticia de Aragón, y con Miguel Perez Zapata, y Micer Beltran de la Nuça entretuviessen el negocio, é informassen á los de la unión, que era venido al Reyno de Aragón para procurar el pacífico Estado del, y para que las partes, que tenían diviso el Reyno fuessen reduzidas á paz y concórdia final, y la discordia y guerra que entre ellos se abia movido se acabasse, y se pusiessen sus diferencias en su poder: porque el ofrecía, que haciendo assi, y atendiendo (segun debian) á su servicio, el usaria con ellos de todo aquello que un benigno señor, y Rey debía hazer con sus súbditos. De otra manera, mandaba, que les dijessen, que quedarían en gran culpa y cargo: y el que quería usar de toda benignidad, y clemencia con ellos, y favorecerlos, por poner en paz el Reyno, y en perpétua concórdia, que se fatigaba por conservar su buena opinión, y fama á sus súbditos en honor de su Corona Real, quedaria escusado con Dios, y con las gentes de cualquier males, y daños, que su cediesen. Con esto embiaba á rogar á los de la unión, que por su honor pusiessen en su poder á Doña Violante de Luna, hija de don Lope de Luna, que era su prima hermana, hija de la Infanta doña Violante su tia, y á Doña Maria

Cornel, hija de don Tomás Cornel, y los Castillos, y lugares que tenían en rehenes, ó se pusiessen en poder de la Reyna, porque don Lope de Luna no quería sobresseher de hazer la guerra, sino en caso, que se restituyessen los rehenes los unos á los otros, que en efecto era derribar todas las fuerzas de la union. Llevaban otras cosas que comunicar, que no por importarnos las deho. Respondieron que eran muy contentos, que las diferencias, que abia entre ellos, y don Blasco de Alagon, y don Lope, y don Pedro de Luna y don Tomás Cornel, y entre los otros Caballeros de aquella parcialidad, se determinassen por el Rey, y por el Infante don Francisco su hermano: y holgarían que las rehenes de las personas de Doña Violante de Luna, y Doña Maria Cornel, y de los Castillos, y Villas se pusiessen en poder, y secreto del Rey y del Infante. Nació de aqui que Micer Beltran de la Nuça concordó treguas por todo el mes de Julio, entre don Lope de Luna, y los ricos hombres que estaban en Zaragoza. Antes que se cumpliesse el termino, se rompieron por la gente de guerra que tenían los de la union en Zaragoza, y en Tarazona: y entonces don Lope de Luna, que tenía cargo de Capitan General de las gúestas, que se abian juntado en Teruel y Daroca, y sus comarcas, mandó passar toda la mayor fuerza del Ejercito á la Villa de Epila, por ser lugar muy cómodo para ofender á los contrarios, que estaban en Zaragoza, y recibir la gente que le venian de Castilla: pero la gente de Teruel no pudo acudir, porque el Rey mandó, que quedassen en aquella Ciudad, por aber determinado de dejar en ella á la Reyna, y tambien para que pudiesen hazer rostro á los de la union de Valencia, que intentaban de salir contra la Ciudad de Sogorbe, y contra los otros lugares de don Lope de Luna, y don Pedro de Exetica. Entonces dió el Rey sus cartas para la Villa de Calatayud, y sus aldeas, y para la Villa de Exea, y los lugares de aquella junta, y para el sobre juntero de Guesca, y Iaca, mandando que acudiesen con toda la gente de á caballo y de á pie, que tuviessen á los ricos hombres, que por su servicio se abian juntado en Epila: y sobre lo mismo escribió á don Iuan Martinez de Luna. En este tiempo don Lope